

Το κείμενο αυτό συντάχθηκε από τον κο Ιωάννη Ζηρίνη, σύμβουλο στο Γενικό Γραμματέα Τουριστικής Πολιτικής και Ανάπτυξης του Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας & Τουρισμού.

1. Τι είναι η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ)

Η ΤΑΠΤΟΚ αποτελεί ένα εργαλείο και περιγράφει την “από τη βάση προς την κορυφή” προσέγγιση των τοπικών κοινοτήτων, οι οποίες συγκροτούν μια σύμπραξη προκειμένου να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν μια “...ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική. Η εν λόγω στρατηγική είναι σχεδιασμένη κατά τρόπο, ώστε να αξιοποιεί τα δυνατά σημεία ή τα «πλεονεκτήματα» της κοινότητας σε κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό επίπεδο, αντί απλώς να εστιάζει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της. Για τον σκοπό αυτό, η σύμπραξη λαμβάνει μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση και αποφασίζει πώς θα τη διαθέσει.”¹

Η ΤΑΠΤΟΚ βρίσκει εφαρμογή στο νέο ΕΣΠΑ 2014-2020 (αναφέρεται εκτενώς στους κανονισμούς² που το διέπουν), ενώ αποτελεί τη συνέχεια του Leader- αντίστοιχου εργαλείου που εφαρμόστηκε κατά τις προηγούμενες περιόδους - με ορισμένες ενδιαφέρουσες διαφορές. Σε αντίθεση με το Leader :

- η ΤΑΠΤΟΚ έχει τη δυνατότητα να χρηματοδοτείται όχι μόνο για τις αγροτικές περιοχές, αλλά και για αστικά συγκροτήματα και άλλες μικτού χαρακτήρα περιοχές,
- η ΤΑΠΤΟΚ μπορεί να καλύψει μεγαλύτερο εύρος έργων και δράσεων από ότι στο παρελθόν, όπως έργα τουριστικού/πολιτιστικού ενδιαφέροντος, καταρτίσεις εργαζομένων και επιχειρηματιών, καινοτόμες δράσεις επιχειρηματικότητας κ.λπ., αντλώντας χρηματοδότηση από τα αντίστοιχα ταμεία του ΕΣΠΑ. Τα έργα βέβαια θα πρέπει να είναι μικρού σχετικά προϋπολογισμού.

Από τους κανονισμούς του ΕΣΠΑ και τα επεξηγηματικά κείμενα, δίνεται έμφαση σε 2 φράσεις-κλειδιά:

- *ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική και*
- *σύμπραξη τοπικών κοινοτήτων.*

Και οι δύο αυτές φράσεις συνεπάγονται τη διεύρυνση της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών κοινοτήτων, αλλά και με τις δημόσιες αρχές (κρατικές και ΟΤΑ), τη δημιουργία δικτύων (τοπικών αλλά και υπερτοπικών) και το μακροχρόνιο σχεδιασμό (τουλάχιστον επταετή).

Επίσης, η σύμπραξη των τοπικών κοινοτήτων θα πρέπει να μετουσιωθεί στην συγκρότηση **ομάδας τοπικής δράσης** η οποία διαδραματίζει κομβικό ρόλο στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση του προγράμματος και στην οποία “*καμία ενιαία ομάδα συμφερόντων δεν αντιπροσωπεύει ποσοστό άνω του 49% των δικαιωμάτων ψήφου*” - όπου στον περιορισμό περιλαμβάνονται και οι δημόσιοι φορείς (κρατικοί και ΟΤΑ).

¹ Μεγάλο μέρος του παρόντος κειμένου βασίζεται στον λεπτομερή οδηγό που έχει εκδόσει η ΕΕ για τις ΤΑΠΤΟΚ τον Ιούνιο του 2014 .

²Βλέπε κανονισμό άρθρο 32

Σημαντικό ρόλο στην ΤΑΠΤΟΚ θα πρέπει να διαδραματίσει ο ιδιωτικός τομέας είτε με την άμεση συμμετοχή και στήριξη ιδιωτικών επιχειρήσεων, είτε με την συμμετοχή συλλογικών οργάνων εκπροσώπησης τους –λ.χ. επιμελητήρια, ενώσεις επιχειρήσεων κ.λπ. -.

2. Εξειδίκευση κατά την εφαρμογή

Ο πληθυσμός της περιοχής όπου θα εφαρμοστεί η ΤΑΠΤΟΚ ανέρχεται - βάσει του κανονισμού- τουλάχιστον σε 10.000 κατοίκους και δεν υπερβαίνει τους 150.000 κατοίκους, προβλέπονται όμως εξαιρέσεις. Στο βασικό κείμενο³ που συμφωνήθηκε μεταξύ ΕΕ και της ελληνικής κυβέρνησης για το ΕΣΠΑ 2014-2020 προβλέπεται ότι το ελάχιστο όριο των 10.000 κατοίκων θα μπορεί να μειωθεί στις περιπτώσεις νησιών και άλλων γεωγραφικά μειονεκτικών περιοχών.

Αν και στους κανονισμούς δεν αναφέρονται όρια στο συνολικό ύψος του προϋπολογισμού κάθε πρωτοβουλίας, εντούτοις *“η Επιτροπή θεωρεί ότι οι τοπικοί προϋπολογισμοί για την ΤΑΠΤΟΚ πρέπει να έχουν μια ορισμένη «κρίσιμη μάζα» προκειμένου να αποφέρουν απτά αποτελέσματα, δηλαδή ότι οι προϋπολογισμοί δεν πρέπει εν γενεί να είναι κάτω των 3 εκατ. ευρώ περίπου για περίοδο επτά ετών, σε επίπεδο συνολικής δέσμευσης δημόσιων κονδυλίων για οποιαδήποτε περίοδο χρηματοδότησης. Ωστόσο, μπορεί –και ίσως να πρέπει– το ποσό αυτό να είναι μεγαλύτερο στα αστικά κέντρα και σε άλλες περισσότερο πυκνοκατοικημένες περιοχές”* (σελ .13 του οδηγού).

Επίσης, στον οδηγό υπάρχει εκτενής περιγραφή των 8 βημάτων που χρειάζονται για να δρομολογηθεί μια στρατηγική και σύμπραξη ΤΑΠΤΟΚ που συνοψίζονται στα εξής:

1. Αποφασίζουμε τι θέλουμε να αλλάξουμε.
2. Δημιουργία εμπιστοσύνης και συμμαχιών με τους ανθρώπους που μπορούν να βοηθήσουν στην επίτευξη της αλλαγής .
3. Καθορισμός των ορίων της περιοχής παρέμβασης.
4. Κατάρτιση τοπικής στρατηγικής για την αλλαγή με βάση τη συμμετοχή και τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού.
5. Συμφωνία για μια δομή σύμπραξης και αποσαφήνιση ρόλων.
6. Προσαρμογή των ορίων της περιοχής παρέμβασης.
7. Κατάρτιση σχεδίου δράσης και αίτησης χρηματοδότησης.
8. Δημιουργία συστήματος για περιοδική επανεξέταση, αξιολόγηση και ανανέωση της στρατηγικής.

³ Βλέπε σελίδα 167 Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης

3. Δυνατότητες που προσφέρονται για τον πολιτιστικό τουρισμό

Η ΤΑΠΤΟΚ αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο για τις τοπικές κοινότητες που διαθέτουν αναξιοποίητο πολιτιστικό απόθεμα και το οποίο επιθυμούν να αναπτύξουν με στόχο την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής τους.

Εκτός από την προφανή δυνατότητα χρηματοδότησης των αναγκαίων έργων αποκατάστασης των μνημείων και αξιοθέατων της περιοχής (αρχ. χώροι, παραδοσιακά κτίσματα, ιαματικές πηγές κ.λπ.) η ΤΑΠΤΟΚ θα πρέπει να προβλέπει και άλλες δράσεις, προκειμένου να επιτευχθεί ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της πρωτοβουλίας και να δημιουργηθούν πολλαπλασιαστικά αναπτυξιακά αποτελέσματα - νέες θέσεις εργασίας, βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών, νέες καινοτόμες υπηρεσίες και προϊόντα - με τελικό στόχο την αύξηση των επισκεπτών και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να συμπεριληφθούν (μικρού προϋπολογισμού) έργα υποδομής πρόσβασης στα μνημεία (οδικά, πεζοπορικά μονοπάτια, σήμανση), χώροι στάθμευσης, κτίρια εξυπηρέτησης επισκεπτών (μικρά μουσεία, εκθετήρια,...), αλλά και ενισχύσεις στις τουριστικές επιχειρήσεις για βελτίωση των χώρων τους, δράσεις κατάρτισης των επιχειρηματιών και του προσωπικού τους, προβολή του αναβαθμισμένου τουριστικού προϊόντος με παραδοσιακά αλλά κυρίως με ψηφιακά μέσα, ενίσχυση της τοπικής παραγωγής προϊόντων για την προώθησή τους στις τοπικές τουριστικές επιχειρήσεις, ενίσχυση τοπικών δρώμενων παραδοσιακού χαρακτήρα, δικτυώσεις με άλλες συμπληρωματικές επιχειρηματικές και κοινωνικές πρωτοβουλίες κ.λπ.

Ενώ το άλλο σημαντικό εργαλείο για την χωρική ανάπτυξη - η Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ) - αποτελεί προνομιακό πεδίο για την κάθε Περιφέρεια, η ΤΑΠΤΟΚ αποτελεί πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων, οι οποίες μπορούν μέσω των ομάδων τοπικής δράσης να έχουν σημαντικό (αλλά όχι αποκλειστικό) ρόλο και στη διαχείριση των κονδυλίων με τα οποία θα προκοδοτηθεί η πρωτοβουλία από το ΕΣΠΑ.

Η έγκριση των προτάσεων για την δημιουργία ΤΑΠΤΟΚ δίνεται από την αρμόδια Περιφέρεια. Οι προτάσεις που θα υποβληθούν θα πρέπει να είναι καλά τεκμηριωμένες και ο οδηγός που προαναφέρθηκε αποτελεί μια πολύ καλή βάση για την προετοιμασία της πρότασης παραθέτοντας και σχετικά επιτυχημένα παραδείγματα.

Επισημαίνεται πάλι η σημασία της Ομάδας Τοπικής Δράσης που θα συγκροτηθεί και η αντιπροσωπευτικότητα που αυτή θα πρέπει να διαθέτει, καθώς και η αναγκαιότητα συμμετοχής της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στο όλο εγχείρημα. Μην ξεχνάμε ότι η ΤΑΠΤΟΚ είναι μια πρωτοβουλία από τη βάση και αυτό θα πρέπει να αναδεικνύεται και να προκύπτει στα ιδρυτικά κείμενα και στις δράσεις της ΤΑΠΤΟΚ.

Η επιτυχής δραστηριοποίηση τοπικών κοινοτήτων σε ΤΑΠΤΟΚ, θα βρουν ενεργό συμπαραστάτη το Διάζωμα στα έργα και στις δράσεις που αυτό μπορεί να συμβάλει, τόσο με την τεχνογνωσία που διαθέτει στην εκπόνηση μελετών, όσο και στην κινητοποίηση ανθρώπινου δυναμικού (λ.χ. χορηγών) προς τούτο.